

Column Vanuit al-Andalus

Convivencia

Geschreven door:
Rudi Holzhauer

Convivencia is een Spaans woord dat letterlijk 'samenleven' betekent. Het verwijst naar het vreedzaam naast elkaar bestaan van verschillende groepen, culturen of individuen, vaak met de nadruk op wederzijds respect en culturele uitwisseling. Dat is dan ook hét woord dat bij mij opkomt wanneer het thema 'gemeenschap' mij wordt aangereikt. Maar zoals altijd en met alles: zo simpel is het niet.

Gemeenschap is een sociaal perspectief dat veel verder gaat dan het interculturele of interreligieuze. In die zin blijven verschillende culturen en religies altijd drempels vormen voor het samenleven binnen één gemeenschap.

In een historische context wordt het woord gebruikt om de periode van al-Andalus (711–1492) te beschrijven, waarin christenen, moslims en joden relatief vreedzaam samenleefden en elkaar cultureel beïnvloedden. Dat samengaan en die wederzijdse beïnvloeding tussen moslims, joden en christenen op het Iberisch Schiereiland – het latere Spanje – waren er zeker.

In de latere Spaanse geschiedschrijving heeft de periode van al-Andalus aanleiding gegeven tot een verhit debat over het begrip *convivencia*, vooral ingegeven door verschillen van mening over het ontstaan van de moderne Spaanse nationale identiteit en het karakter van de moderne Spanjaard.*

Historici en journalisten relativeerden de visie op al-Andalus als een toonbeeld van tolerantie en benadrukten juist de onverdraagzaamheid van de islamitische heerschappij, ook in middeleeuws Spanje. In het verlengde van deze discussie is in de afgelopen decennia een reeks studies verschenen die een evenwichtiger beeld van de Spaanse *convivencia* schetsen. Tegenover elk voorbeeld van integratie, religieuze verdraagzaamheid en interreligieuze samenwerking staat immers ook een voorbeeld van intolerantie en gewelddadige botsingen.

In het door christenen heroverde Toledo vertaalden joodse en christelijke vertalers zij aan zij medische, wiskun-

dige, astronomische en filosofische teksten vanuit het Arabisch naar het Latijn. In dezelfde periode dwongen de Almohaden – een Noord-Afrikaanse Berberdynastie die vanaf het midden van de twaalfde eeuw over Moors Spanje heerste – joden en christenen tot bekering.

In vergelijking met christelijk Spanje, maar ook met andere delen van christelijk Europa, hadden erkende minderheden in Moors Spanje het aantoonbaar beter. En hoewel het dus zeker geen vrijingsloze samenleving was, is de verheerlijking van de gouden eeuwen van Andalusië in dit licht misschien historisch niet helemaal correct, maar in elk geval goed te begrijpen; aldus Maaïke van Berkel.

Tegenover elk voorbeeld van integratie, religieuze verdraagzaamheid en interreligieuze samenwerking staat immers ook een voorbeeld van intolerantie en gewelddadige botsingen.

Die gemeenschap van al-Andalus werkt nog altijd door in het heden, al is die invloed ook vaak verdrongen. Op het gebied van ons denken, zowel in de wetenschap als in de filosofie, én op het gebied van taal worden wij dagelijks geconfronteerd met wat binnen de gemeenschappelijkheid van al-Andalus tot stand kwam. Gebieden als de wiskunde en de geneeskunde, maar ook tafelmanieren en woorden als 'koffie' en 'suiker', hebben wij via al-Andalus overgenomen. Zonder al-Andalus en zonder die *convivencia* was er geen renaissance geweest in het latere zogenoemde Westen.

Wat vond je van dit artikel?

Wij zijn benieuwd naar je mening, ervaringen en suggesties. De redactie hoort graag van haar lezers. Stuur gerust een e-mail naar: vriendenmagazine@vrienden-isvw.nl.

* Bron: Maaïke van Berkel, *Convivencia of Reconquista?*, *IsGeschiedenis*, gepubliceerd in *Geschiedenis Magazine*, 2008, nr. 3.